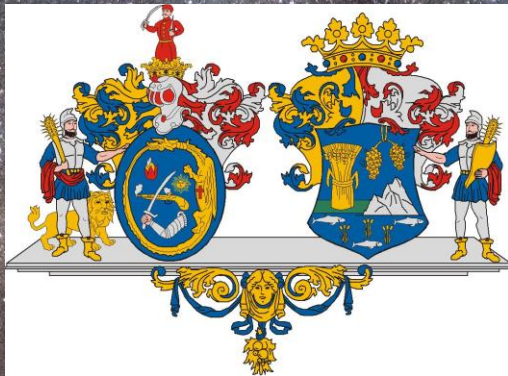

Ember – táj - csillagok

a Hortobágyi Csillagoségbolt-park és csillagoségbolt-parkok Magyarországon és a nagyvilágban

TOP-5.3.2-17-HB1-2018-00001 azonosítószámú „A hajdú hagyományok nyomában” című projekt megvalósításához kapcsolódó vándorkiállítás

*„...csak pásztormódra tájékozódtak, csillagok állásából a föld, a
fű milyenségéből.”*

(Szűcs Sándor: Pusztai krónika, 1946)

Fotó: Kolláth Zoltán

A mai ember eltávolodott a természettől, annak természetes ritmusaitól, többnyire elveszett a kapcsolat a csillagos éggel is

Csillagoségbolt-parkok Magyarországon
- a mesterséges fényektől háborítatlan éjszaka szigetei

Fotó: Kovács Gábor

Hortobágy: „Ahol az ég a földet éri.”

Fotó: Kovács Gábor

Alkonyi daruhúzás: A táj és élővilág védelméhez
elengedhetetlen a természetes esti, éjszakai környezet is!

Fotó: Kunkovács László

A természet és a tájkép megóvása mellett a pásztorkultúra szempontjából is fontos a csillagos égbolt védelme! A pásztorkultúra része a csillagos ég ismerete.

„....a mai Magyarországot illetően az Alföld, a Hortobágy népének a csillagismerete, a csillagokkal kapcsolatos néphagyománya mutatkozik gazdagabbnak, színesebbnek...”

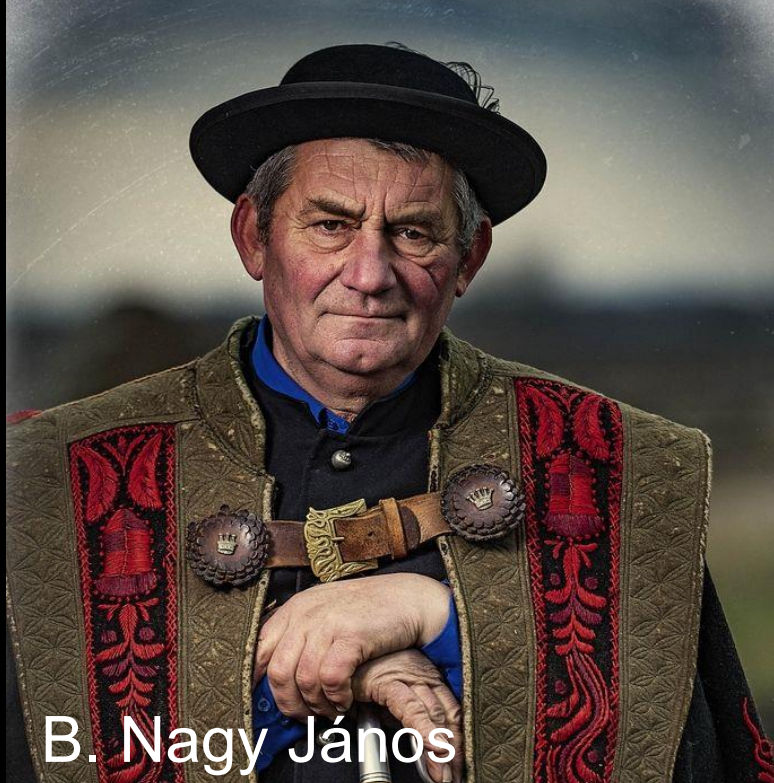
„Az erdélyi magyarság csillagnévhasználatáról” (Zsigmond Győző)

„Ez aranyhárga tűzokoktól járt pusztá ezerévelőtti sok szokást, hagyományt megőrizett.”

„Az elzárkózó büszke, szófukar, bölcs magyar pásztorok átható tekintetükkel a Napba belenéztek itt.”

(Móricz Pál: Hortobágyi legendák 1927)

B. Nagy János

Márki Piroska

Molnár Imre

Németi János

Herczeg Sándor

Berci Imre

Csobán József

Sárközi Lajos

ÁRVAI SÁNDOR
JUHÁSZ
LÉNÁRDDRŐC

2020. FEBRUÁR 6.

ÖSEINK ÉS A CSILLAGOS ÉG
GYARMATHY ISTVÁN
KARÁCSONY SÁNDOR
PÁSZTORCSILLAG CÍMŰ FILMJE

VARGA SÁNDOR
JUHÁSZ
NÁDUDVAR

2020. FEBRUÁR 19.

ÖSEINK ÉS A CSILLAGOS ÉG
GYARMATHY ISTVÁN
KARÁCSONY SÁNDOR
PÁSZTORCSILLAG CÍMŰ FILMJE

ERDEI JÁNOS
KOC SIS
NÁDUDVAR

2020. FEBRUÁR 19.

ÖSEINK ÉS A CSILLAGOS ÉG
GYARMATHY ISTVÁN
KARÁCSONY SÁNDOR
PÁSZTORCSILLAG CÍMŰ FILMJE

LAJTOS ISTVÁN
JUHÁSZ
NÁDUDVAR

2020. FEBRUÁR 12.

ÖSEINK ÉS A CSILLAGOS ÉG
GYARMATHY ISTVÁN
KARÁCSONY SÁNDOR
PÁSZTORCSILLAG CÍMŰ FILMJE

Fotó: Gyarmathy István

„Csillagvizsgáló pásztorok”: Molnár József

„Csillagvizsgáló pásztorok”:
Szalai Imre

Fotó: Karácsony Sándor

Fotó: Karácsony Sándor

„Csillagvizsgáló pásztorok”: Barta Sándor

Fotó: Karácsony Sándor

„Csillagvizsgáló pásztorok”: Szőnyi Imre

Fotó: Karácsony Sándor

„Csillagvizsgáló pásztorok”: Tóth Gyula

*„Az óra járását mindig meg tudtuk a Nap járásból állapítani.
Ha korán kellett kihajtani a jószágcsapatot,
mi tudtuk a Nap járásából.
Az árnyékról néztük az óra állást.”*

Fotó: Kovács Gábor

Gémeskút: a pusztai napóra

Az idősebb pásztorok megszólítják a Napot, többen
máig Öregnek szólítják:

„Na, Öreg, Te is felkeltél?

Látod, világít még az Öreg!

Menjünk már, húzzák a bivalyok a Napot lefele!„

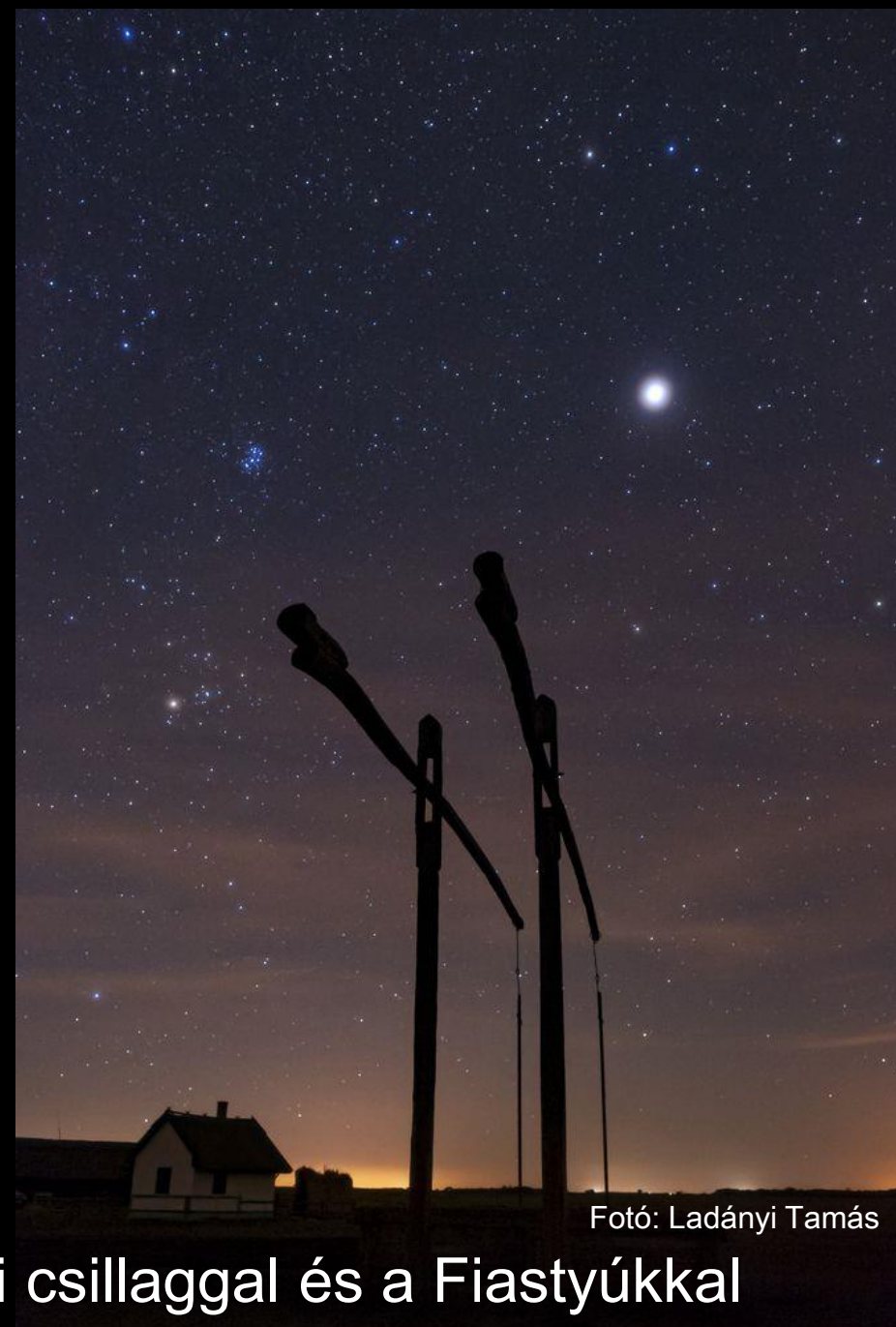
Fotó: Ladányi Tamás

Naplemente Hortobágyon

*„Az Esthajnal csillag mikor
már bealkonyodik, már akkor
megy lefelé úgy egy óra
múlva.”*

*„Az Esthajnal csillag is
felgyütt ugye na. De mikor
megy le, hajnalba. Este
felgyün korán, hajnalban meg
lemegyen.”*

*„A Fiastyúk. Érdekes, mikor
nagyapám elmagyarázta,
hogyan is néz ki. Valahogy
apróbb csillagok voltak
körülötte. A kotló benne
nagyobb vót.”*

Fotó: Ladányi Tamás

Kettősgémes kút az Esthajnali csillaggal és a Fiastyúkkal

*„A faluban nem lehet
látni csak az ég tetejét
az udvarba. Amikor
kint volt az ember a
szabadba, amikor
felébredt az ember
éccaka minden látott,
minden irányba, mék
csillag merre van.”*

Fotó: Kolláth Zoltán

Nyári égbolt a Hortobágyi Csillagoségbolt-parkban a kelő Tejúttal

A csillagokra vonatkozó
ősi képzetek
legépebben a
pásztoroknál őrződtek
meg.

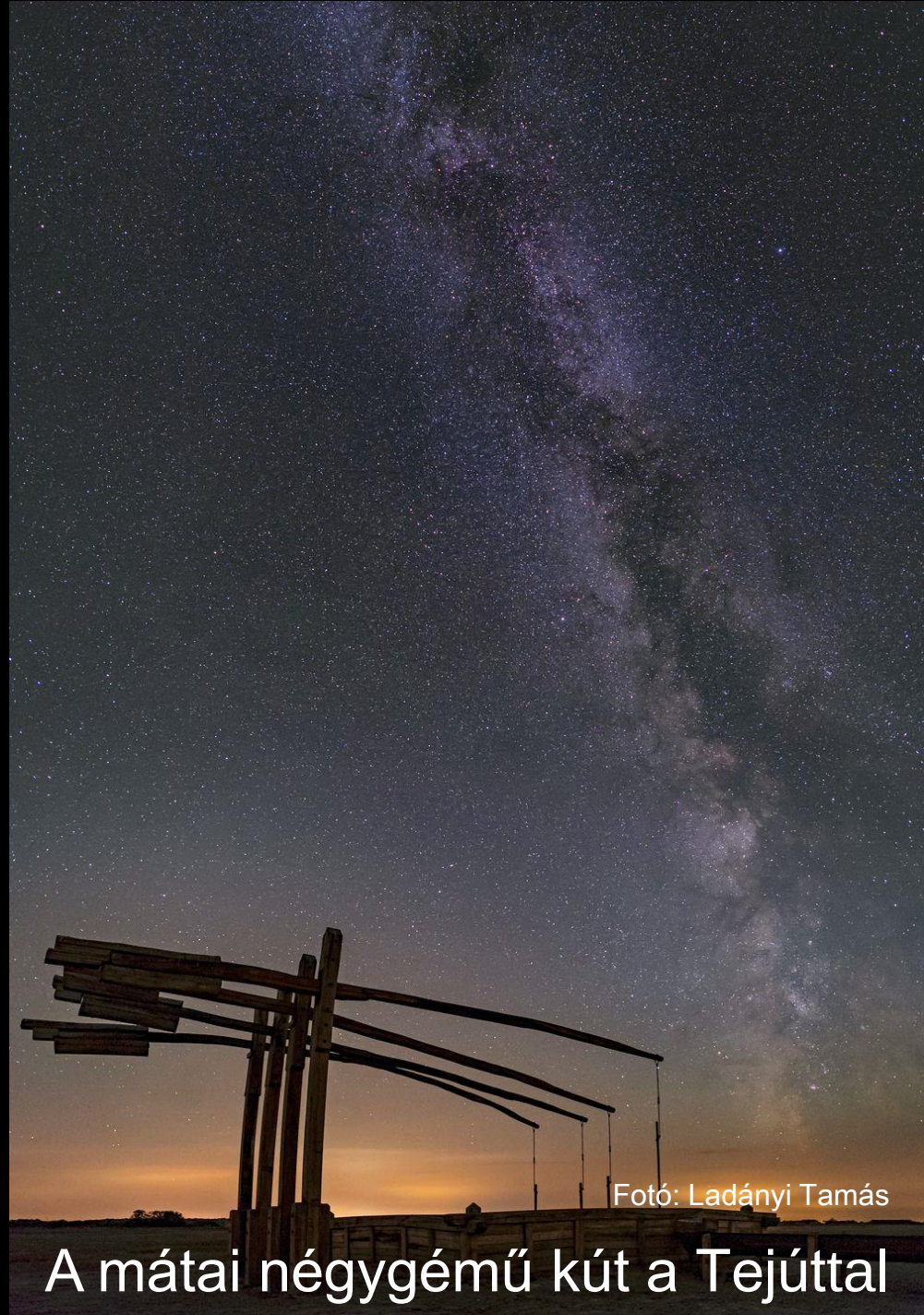
A pásztorok nyájaikat a
településektől távol
fekvő legelőkön őrzik
éjszaka is. Itt nem csak
módjuk és idejük,
hanem szükségük is volt
a csillagos ég
megfigyelésére.

Fotó: Ladányi Tamás

Pásztorszállás a Tejút szalagjával

*„Nekünk mint fiatal
gyerekemberek kint volt a
fekhely mindig a gyepen a
bundába. Nekünk kint a
jószág mellett kellett lenni
éjjel-nappal.”*

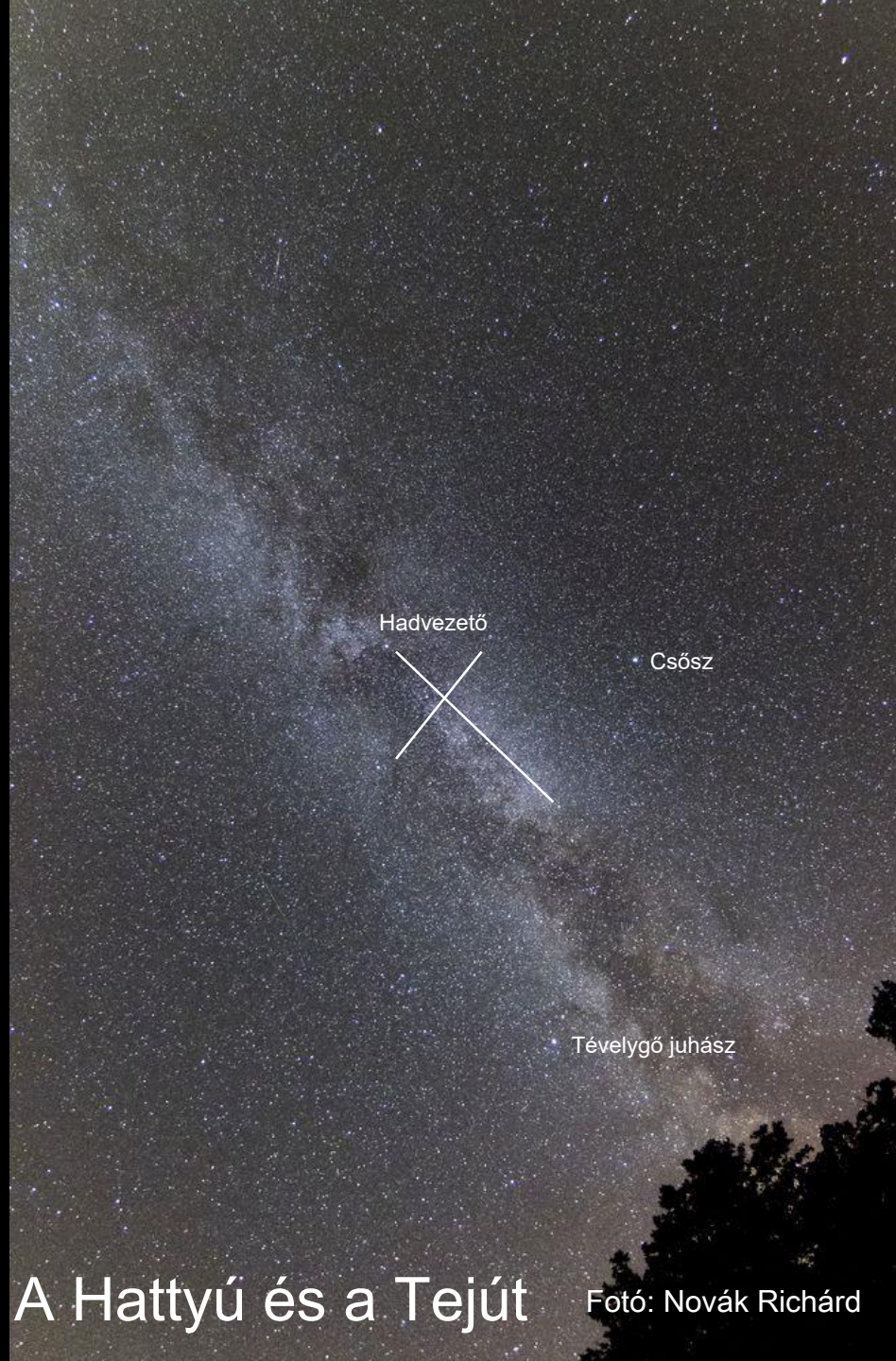

Fotó: Ladányi Tamás

A mátyai négygémű kút a Tejúttal

*„A Keresztcsillag mindig az
Országút mentén jár”*

*„Tejút: az olyan, hogy ha az
végig látszott, akkor tudtuk,
hogy mostanába na nem
lesz eső. Mán mikor
éjszaka aztat nem láttuk,
akkor tudtuk, hogy pár
napon lesz eső. Biztos,
mert a levegő sűrűbb.”*

A Hattyú és a Tejút

Fotó: Novák Richárd

„Ugyanúgy fordultak a csillagok mint a Nap. Csak az egyik éjfél előtt mozdult meg, a másik után, a harmadik este, a negyedik hajnalba. Oszt nem állt meg egy se, mind rebegett átlagba.”

„Az órát a csillagok menetiről tudták pásztorok. A Göncölszekér, a Fiastyúk, a Kaszáscsillag és a Tejút az mind fordul és jelezte, hogy hol tartunk az éjszakában.”

Fotó: Szilágyi Attila

Csillagforgás a Polaris – Furucsillag- körül

*„Este mikor feljön a
Göncölszekérnek hogy van a
négy kereke, úgy kivan az
festve a négy gömbből, három
a rúdja mer görbe, a rúdja
felfelé van mert felfele jön.
Amikor éjfél elmúlik, lefele van
a rúdja mert megy a szekér
hazafele.”*

*„Meg a Göncölszekeret is már
megláttuk, mikor lefele volt a
rúdja, már akkor éjfél elmúlt.
Ahhoz tájékozódtunk.”*

Fotó: Ladányi Tamás

A Kilenclyukú híd - felette a Göncöl

A Nagygöncöl a Catalina üstökössel

Fotó: Fényes Lóránd

„Hét csillagból van a Göncöl szekere, nóta is van róla. Annak is ugye négy kerék, meg három rúd. A rúd is kicsit görbe vót.”

Fotó: Ladányi Tamás

A kelő Szíriusz (Sánta Kata) követi az Oriont (Kaszás)

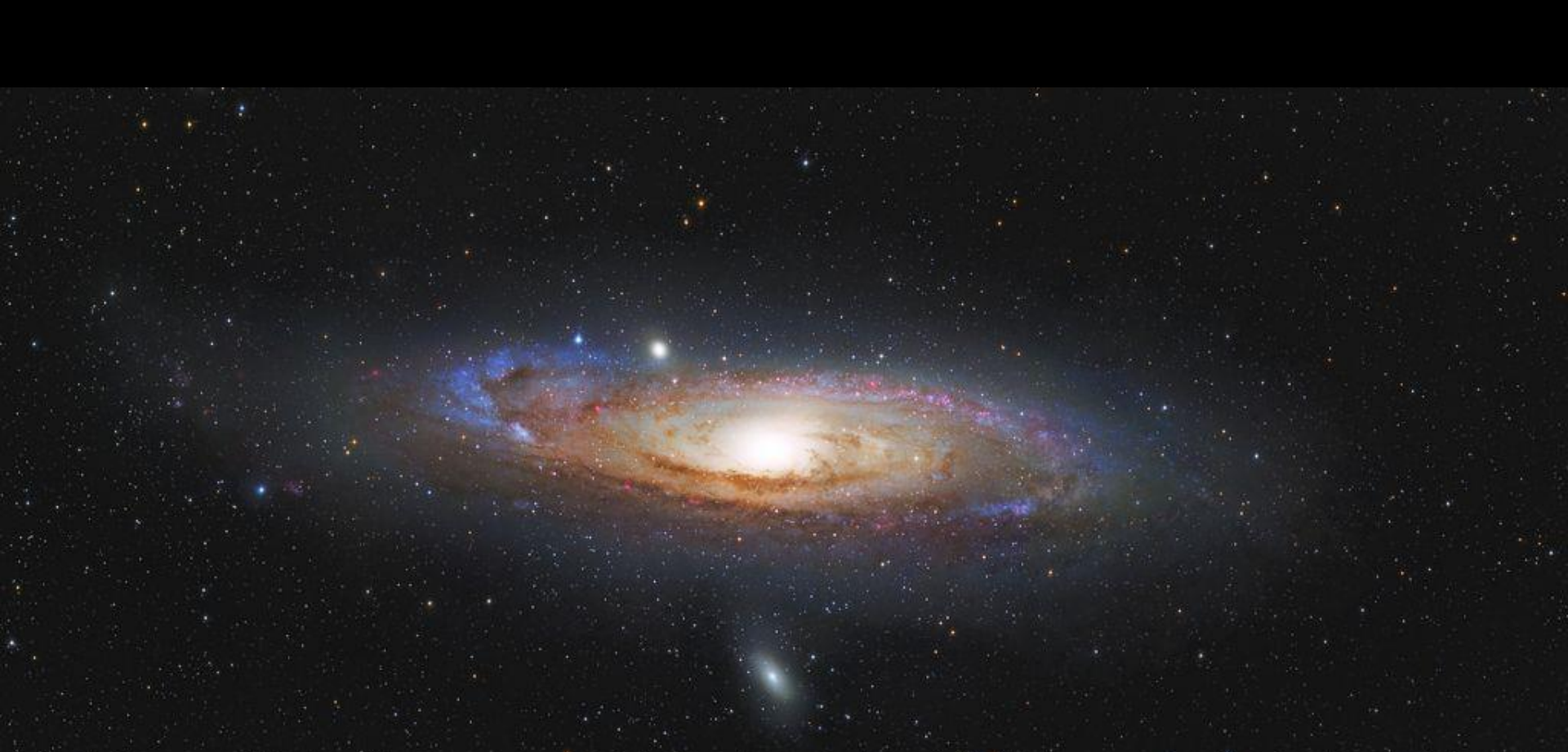
„A Göncöl után a Fiastyúk, majd ezután jön fel a Kaszás. Az is hat emberből áll. Merthogy érdekes, mintha kaszálnának, Sánta Kati pedig viszi ki az ételt. Az megyen utánuk, oszt azér úgy hírlett.”

A Fiasztóköd távcsővel

Fotó: Fényes Lóránd

„Fiasztóköd az is olyan formában volt: van sok kis csillag oszt vót köztük egy nagy mint egy kotló, oszt azér hívták Fiasztóködnek.”

Az Androméda köd távcsővel

Fotó: Fényes Lóránd

A legközelebbi – tőlünk 2,5 millió fényévre fekvő – extragalaxist a pásztorok is ismerték, és „Hályogos csillagnak” nevezték. Valódi természetét csak 1927-ben fedte fel Edwin Hubble a Mount Wilson óriásteleszkópjával.

Hullócsillagok - Perseidák

Fotó: Landy-Gyebnár Mónika

„Hullócsillagot láttam. Még hun esett le azt én nem tudom. Asszongyák abban a korban hullik jobban amikor a madár vedlik. Az is ősszel vedlik jobban. Asszongyák, hogy abba az esztendőben sok halál lesz. Az ez előtti emberek mongyák.”

Holdsarló – alatta a Vénusz

Fotó: Ladányi Tamás

„Az újhold, hogyha felfelé van a vége, akkor kevés eső lesz. Ha csurgóra van a vége – úgy mondták, csurgóra van a vége a félholdnak kifolyik belőle a víz, akkor sok eső lesz.”

Kelő telehold

Fotó: Ladányi Tamás

„Ha udvara van a Holdnak asszonygák eső lesz. Meg ha van Szent Dávid,- ismeri Szent Dávidot, hegedül benne. Jó szeles idő lesz, mert Szent Dávid szípen hegedül. Ezt nem is hallottam, csak látni lehet. Ez tulajdonképpen nem egy hazugság, mert látni látta az ember is.”

Fotó: Derencsényi István

Csillagászati bemutatás a Mátai Csillagda mellett
- a fák fölött látszik a Neowise üstökös

Fotó: Novák Richárd

A naprendszer síkjának porszemcséiről visszaverődő halvány állatövi fény kúpja csak fényszennyezés-mentes környezetből látható – itt a Bükki Csillagoségbolt-parkból

Fotó: Novák Richárd

*A Szomolyai kaptárkő, hosszú expozíciós felvételeken az éggömb
– valójában a Föld - forgását jelző csillagívekkel*

Fotó: Kolláth Zoltán

Téli égbolt a Zselicben, hazánk első csillagoségbolt-parkjában

Fotó: Kolláth Zoltán

Éjszakai táj Zselicben

Fotó: Ladányi Tamás

Csillagoségbolt-park La Palma szigetén

A Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat a csillagoségbolt-parkok védelmét és népszerűsítését célzó közös pályázatot bonyolított le La Palmával (Night Light Interreg)

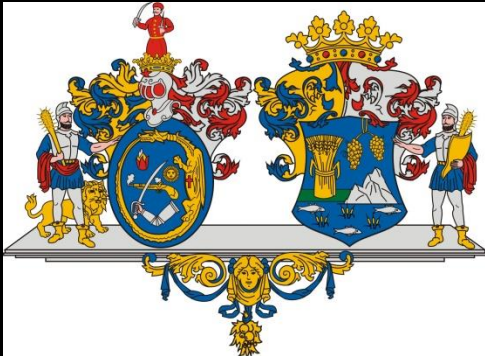

Fotó: Ladányi Tamás

Roque de los Muchachos Obszervatórium a Tejút ívével La Palmán (Isaac Newton –középen-, és a Jacobus Kapteyn Teleszkóp)

Az égbolt titkait ma már óriástávcsövekkel kémlelik.

Köszönöm a figyelmet!

Gyarmathy István

